

Štandardný postup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v zubnom lekárstve počas pandémie ošetrovania COVID-19 suspektného pacienta a pacienta v karanténe

1. Zubný lekár poskytuje telefonickú podporu, manažment, vyšetrenie a ošetrovanie pacienta počas štandardných hodín schválených príslušným VÚC pre ambulanciu zubného lekárstva (ďalej len "ambulancia"). Postupuje v súlade s aktuálnym znením Usmernenia Hlavného hygienika SR a platným štandardným, preventívno-diagnosticko-terapeutickým postupom pre COVID-19. Na dennej báze sleduje usmernenia, rozhodnutia a pokyny Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, orgánov samosprávy a hlavného odborníka MZ SR pre odbor zubné lekárstvo.
2. Pre účely týchto opatrení sú definované nasledovné kategórie pacientov:
 - 2.1. Bežný pacient – pacient COVID-19 negat: pacient bez cestovateľskej anamnézy, alebo akýchkoľvek príznakov ochorenia COVID-19, alebo iného respiračného ochorenia (napr. chrípky, nádchy, a pod.)
 - 2.2. **Suspektný pacient:** Osoba podozrivá z ochorenia vyžadujúca si laboratórnu diagnostiku
 - 2.3. **Pacient v karanténe**
 - 2.4. Potvrdený prípad : pacient, u ktorého bola potvrdená testovaním prítomnosť nákazy COVID-19.

3. POSTUP PRE RIEŠENIE COVID-19 SUSPEKTNÉHO PACIENTA a PACIENTA V KARANTÉNE

Pacient telefonicky žiada o vyšetrenie alebo konzultáciu

Riešenie: Zubný lekár pacienta poučí, aby zostal doma, izoloval sa od ostatných členov a títo nesmú vychádzať z bytu. Poučí pacienta, aby kontaktoval príslušného všeobecného lekára pre dospelých alebo pre deti a následne títo preberajú starostlivosť.

V prípade akútneho problému v ústnej dutine odporúča pacientovi ošetrovanie v zubnej ambulancii vykonávajúcej ošetrovanie COVID suspektných pacientov. VUC príslušného regiónu vedie evidenciu tejto zubnej ambulancie, kde bude realizované ošetrovanie.

V prípade odkladného stavu v ústnej dutine, telefonicky poučí pacienta a odporúča kontaktovať zubnú ambulanciu telefonicky alebo emailom po negatívnom laboratórnom výsledku na COVID-19.

3.1. Požiadavky na pacienta s akútnym ošetrením pred vyšetrením

- pacient sa na ošetrovanie objedná telefonicky alebo e-mailom
- pri vstupe do zdravotníckeho zariadenia pacient musí mať na tvári rúšku,
- personál zubnej ambulancie musí mať vždy prehľad, ktoré osoby v danom momente boli v čakárni. Ideálne, ak je v čakárni iba jedna osoba,
- pacient pri vstupe do zariadenia si dezinfikuje ruky dezinfekčným prípravkom s obsahom alkoholu,

3.2. Postup pred vyšetrením a ošetrením akútneho pacienta

Ošetrojúci zubný lekár alebo poverený zdravotnícky pracovník preverí podozrenie na ochorenie COVID-19 :

- meraním telesnej teploty bezkontaktným teplomerom,

- anamnestickým rozhovorom, ktorý je podopretý čestným vyhlásením dotazníkom.

Z epidemiologických dôvodov je nevyhnutné eliminovať vzájomný kontakt pacientov v ambulancii. Ak to situácia umožňuje, čakáreň je pre pacienta uzavretá a pacient príde len po predchádzajúcom telefonickom vyzvaní z auta, alebo vonkajších priestorov. V čakárni sa zdržuje minimálny počet osôb. Je vhodné po každom pacientovi zvýšiť frekvenciu dekontaminácie aplikáciou dezinfekčného sprayu (najmä na kľučky), aby sa zabránilo krížovej expozícii cez kľučky.

3.3. V ambulancii zubného lekára pracuje nevyhnutný počet zamestnancov potrebný pre daný výkon obmedzený na minimum.

3.4. Personál ambulancie dodržiava pri prevádzke ambulancie dôslednú hygienu a častejšiu dezinfekciu. Odporúča sa používanie oxidačných prostriedkov a prostriedkov, ktoré znižujú povrchové napätie hydrofóbných materiálov. K opakovanej kontaminácii dochádza kontaktom rukami najmä na klávesnice PC, kľučky na oknách, kľučka na autokláve /sterilizátore, ktoré je nutné dezinfikovať po každom pacientovi a na záver ordinačnej doby. Z miestnosti, kde sa ordinuje sú odstránené všetky predmety, ktoré priamo nesúvisia s poskytnutím zubno-lekárskej zdravotnej starostlivosti, tak aby na ne nemohol dopadať aerosól. Je potrebné pravidelne vetrať pred začiatkom ordinovania a medzi jednotlivými zákrokmi. Medzi jednotlivými zákrokmi je potrebné dezinfikovať povrchy, v prípade predpokladu kontaminácie aerosolom je vhodné použiť germicídny žiarič (najskôr dezinfekcia + germicid = spolu účinkovať). Z čakárne sú odstránené časopisy a ostatné, iné predmety, ktoré môžu spôsobiť kontamináciu.

4. POSTUP PRI OŠETROVANÍ PACIENTA

4.1. Pravidelné umývanie rúk umývacou emulziou a teplou až horúcou vodou, najmenej 20 sekúnd, s následnou dezinfekciou prostriedkom na báze alkoholu. Ruky je dôležité umývať pred vyšetrením/ošetrovaním pacienta, predtým ako si natiahne rukavice a po ukončení ošetrovania pacienta.

4.2. Ošetrojúci zubný lekár a asistujúca sestra alebo zubný asistent sú vybavení osobnými ochrannými, pracovnými pomôckami (ďalej len "OOPP") vhodnými na zabránenie expozícii kvapôčkovej respiračnej infekcie, prenášanej aerosólom. Tieto OOPP pre personál predstavujú:

- dýchacia maska normy minimálne FFP3 / N95. Pokiaľ ošetrojúci zubný lekár disponuje maskou normy s výdychovým ventilom, túto je potrebné ešte prekryť chirurgickou rúškou, aby sa minimalizovalo riziko potenciálnej kontaminácie ovzdušia, v prípade, že by bol zubný lekár asymptomatický nosič vírusu SARS-CoV-II. Tvárové ochlpenie u mužov je potrebné upraviť tak, aby dýchacia maska správne tesnila. Je potrebné klásť dôraz na správnu tesnosť masky a obmedziť dotyk s vonkajšou stranou masky.
- okuliare s bočnicami a / alebo celotvárový, priehľadný štít,
- ochranná pokrývka hlavy,
- jednorazový ochranný odev - oblečenie s dlhým rukávom zakrývajúce aj nohy Pri ošetrovaní bežných pacientov alternatívu môže predstavovať klasický bavlnený chirurgický plášť, ktorý sa dá prať pri teplotách nad 65°C pre ochranu zubného lekára

a sestry. Je neprípustné mať oblečenie s krátkym rukávom a výstrihom. Oblečenie je potrebné meniť po každom zákroku pri ktorom vznikajú v ambulancii kvapôčky a infekčný aerosól. Pracovný odev pri praní sa nesmie miešať s bežným oblečením. Z hygienicko – epidemiologických dôvodov je jeho čistenie nutné vo verejných pracovniach na to určených alebo vo vlastnej réžii v práčke situovanej v priestoroch poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Vypraté prádlo musí byť vyžehlené bez použitia pary (t. j. na sucho),

- jednorazové rukavice, návleky na nohy
- osobné predmety ako hodinky, prstene, retiazky, náramky je nutné odložiť mimo miestnosť, v ktorej sú vykonávané zákroky,
- je potrebné dôsledne separovať infekčný odpad v zmysle prevádzkového poriadku,
- automatizovať obliekanie a vyzliekanie ochranných pomôcok a vopred o tom zaškoliť všetkých pracovníkov. Inštruktážne video je k dispozícii na nižšie uvedenom linku:

<https://www.standardnepostupy.sk/prevencia-a-oopp/>.

5. INDIKÁCIE ZUBNOLEKÁRSKEHO OŠETRENIA v podmienkach zubnej ambulancie

- Odporúča sa obmedziť používanie prístrojov, ktoré vytvárajú pri ošetrovaní aerosól (turbínová vrtáčka, ultrazvukové nástroje, pieskovače).
- Pred ošetrovaním je vhodné na začiatku zákroku nechať pacienta vypláchnuť roztokom 1 % peroxidu vodíka. Následne je vhodné prekryť tvár operačnou plachtou s otvorom na ústa pre zabránenie prenosu kvapôčok a aerosólu pri dýchaní nosom

5.1. ZUBNÝ KAZ/preparácia tvrdých zubných tkanív – odporúčame použitie nízkootáčkového mikromotorového násadca s chladením vodou bez vzduchu, aby nedochádzalo k tvorbe kvapôčky a aerosólu. Pri použití vysokorýchlostného násadca odporúča sa použiť koferdam, ktorý znižuje riziko prenosu infekcie. Asistujúci aktívne odsáva. Použitie veľkých odsávačov znižuje tvorbu kvapôčok a aerosólu. Pacienta inštalujeme do vhodnej polohy, aby sme zabránili provokácii kašľania.

5.2. AKÚTNE LÉZIE NA ÚSTNYCH SLIZNICIACH – erózie, vredy, kandidóza – liečba je nevyhnutná.

5.3. EXTRAKCIA ZUBA. Pri extrakcii podľa možnosti volíme manuálne chirurgické nástroje.

5.4. ENDODONTICKÉ OŠETRENIE – odporúča sa použiť koferdam.

5.5. Intraorálne röntgenové vyšetrenie môže vyvolať kašeľ a zvýšiť sekréciu slín, preto je nutné jeho indikáciu zvážiť. Extraorálne rtg metódy sú vhodnou alternatívou.

Vypracoval:

prof. MUDr. Neda Markovská CSc., hlavná odborníčka pre zubné lekárstvo